Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottsága, a Díjbizottság javaslatára a Műemléki Világnap alkalmából

ICOMOS-díjjal tünteti ki

a Ják, Szent György, volt bencés apátsági templom helyreállítását, elismerve alapos kutatását, gondos restaurátori és restaurátor-szemléletű kivitelezői munkáit





(fotó: Arnóth Ádám)

A jáki Szent György templom hazánk ikonikus műemléke, több későbbi beavatkozás ellenére a magyarországi román kori építészet kiemelkedő emléke. Építészettörténeti jelentőségét és szerte sugárzó hatását a középkortól kezdve a XIX. század végéig követhetjük: több tucat középkori falusi templomunk jáki kaputípusától a városligeti Vajdahunyadvár Jáki kápolnájáig.

A műemléki figyelem középpontjában álló templom többször esett át felújításon. A XIX-XX. század fordulóján elvégzett helyreállítás a purizmus kiváló példája: a főhajó és a déli mellékhajó boltozatainak „befejezésében" és a toronysisakok zsámbéki minta alapján történő kiépítésében, a homlokzatok „rendezésében" a korszak műemléki gondolkodásmódja jelenik meg.

Az 1980-as évektől – immár a ma is korszerűnek tekinthető műemléki elvek mentén – újabb helyreállításra került sor, az épület mellé ekkor a kortárs építészet szellemiségében fogadóépület épült, mely léptékében illeszkedett az együtteshez, funkcionálisan kiválóan megfelelt a turisztikai igényeknek.

A XX század végén megkezdett munkák befejezéseként, az akkori koncepció folytatásaként valósult meg 2018-2023 között a helyreállítás befejező üteme.

A felújítási munkák megalapozására a mai elvárásoknak megfelelő mélységű előkészítő-kutató-munkára és műszaki vizsgálatok sorára került sor. Elvégezték a templom belsejében és közvetlen környezetében a régészeti feltárásokat. A kutatások eredményei alapján újabb adatokkal gazdagodott a templom építéstörténete. A feltárás igazolta, hogy a mai templom megépítése előtt egy egyhajós, félkörös apsziszáródású templom állt ezen a helyen.

A templom alapfalainak és felmenő falainak részletes vizsgálata alapján ma több XIII. századi építési szakasz különíthető el, több építőműhely munkája határolható el egymástól és az építés közbeni tervmódosítások is nyomon követhetők.

Tanulságos, hogy még egy ilyen, a szakmai figyelem középpontjában álló épület esetében is mennyi új információval szolgál egy részletesebb, korszerűbb módszerekkel végzett kutatás.

Műszaki szempontból kiemelendő a talajnedvesség elleni szigetelés, a csapadékvíz-elvezető rendszer kiépítése, a boltozatok megerősítése, a tetőfedés javítása. Új elektromos hálózat épült ki, az új világítási rendszer a liturgiai és turisztikai igényeket egyaránt kiszolgálja.

A homlokzatok helyreállítása során a kő felületek részletes dokumentálása és restaurátori szemléletű felújítása valósult meg. Különös jelentőségű a déli és a nyugati kapu restaurálása.

A belső térben a kő felületek tisztítása és konzerválása mellett nagy jelentőségű a falképek, festett díszek kutatása és restaurálása. Megvalósult a teljes berendezés restaurálása is.

A templom előtti, négykaréjos Szent Jakab-kápolna is teljes körű műszaki felújításon és restauráláson esett át.
A templomkerten kívüli objektumok helyreállítása a következő időszak feladata, de a megvalósított munkálatoknak köszönhetően a jáki templomegyüttes már ma is méltó módon tudja fogadni az ide érkező híveket és turistákat.

Stáblista:

2010-2011:
Kutatás: D. Mezey Alice művészettörténész
Tervezés: Tóth Ibolya, Samu Viktória
Restaurálás: Asztalos György, Osgyányi Vilmos kőrestaurátor

2018-2023:
Megbízó: Szombathelyi Egyházmegye
Szakmai vezetés: Sarkadi Márton építészmérnök
Kutatás: dr. Pap Ildikó Katalin régész, Sarkadi Márton építészmérnök
Restaurálás: Heitler András, Dr. Bóna István, Szemerey-Kiss Balázs, Zomborácz Tamás



(fotó: Kis Ádám, ÉKM)